

DE “CAIXA NEGRA” A UNIVERSITAT RELACIONAL: PRIMERES PASSES CAP A UNA SOCIETAT DEL CONEIXEMENT

Roser Gómez*, Maria Jesús Melo**, Lluís Monfort***
Campus del Baix Llobregat
Av. Del Canal Olímpic s/n
08860 Castelldefels

roser.gomez@upc.edu *, mjesus.melo@upc.edu **, lluis.monfort@upc.edu ***

PONÈNCIA

La ponència que presentem s’inscriu en el bloc **innovació organitzativa i iniciatives “motor de canvi”**.

Introducció

La universitat ha estat tradicionalment una caixa negra on la societat hi entra amb dos inputs concrets: demanda de formació i de recerca (específica i genèrica), i els outputs que la universitat retorna són persones formades que s’incorporen a les necessitats de la societat i al teixit econòmic productiu, i la transferència de coneixements i tecnologia.

Aquest model és clarament limitador de la relació que la universitat ha de tenir amb la societat, i més concretament l’entorn territorial en el qual està inscrita. Cal que opti per un model on els inputs puguin venir també de molts altres àmbits i es faci possible una interacció amb els principals agents socials.

En un moment on el posicionament de les universitats en el territori i en la societat es basa en la competència pel mercat (d’estudiants, de recerca, ...) i s’emfatitza el concepte “marca” i fins i tot el confús concepte de “prestigi” per sobre d’altres valors, des del Campus del Baix Llobregat – Parc Mediterrani de la tecnologia (CBL-PMT) creiem que caldria avançar cap a un model d’universitat relacional, compromesa amb el seu entorn. És en aquest paradigma on el concepte de “campus territorial” pren dimensió i sentit.

El projecte que us presentem, en la seva primera fase, s’ha marcat com a objectius l’estructuració i potenciació de les experiències anteriors de difusió, l’adaptació d’aquestes activitats al nou model de relació amb l’entorn, l’exploració i diagnosi des àmbits institucional, social i educatiu de la nostra àrea d’influència territorial, i la creació d’equips de treball interdisciplinaris que ho puguin dur a terme.

Cap a un nou model de relació amb l’entorn

El nou model de relació es basa en 3 principis bàsics:

1. **El coneixement com a recurs estratègic.** En paraules d’Andreas Scheicher [1] *“ El coneixement és un recurs estratègic,[...], i és molt important adonar-se que ja no funciona la idea que tot el coneixement que necessitem i podem aprofitar*

es troba encaixat dins d'una estructura institucional jeràrquica, que pugui fer gala de ser la posseïdora monopolista d'aquest" .

- **Què cal fer?** Incidir en la socialització del coneixement contingut i generat des del CBL-PMT. La mateixa concepció de “recurs estratègic” fa que la seva socialització contribueixi a l'èxit de la nostra societat. La presència d'un campus ha de suposar una oportunitat d'aprenentatge pel conjunt d'habitants del territori
- **Com ho farem?** Facilitant l'accés a la Universitat, propiciant experiències per participar de la vida universitària. Convertirem el campus en un centre de recursos de coneixement científic i tecnològic. No és bo per una societat que la seva relació amb un dels seus principals centres de generació i transmissió de coneixements sigui només per la via de la matrícula

2. **El coneixement en xarxa:** Massa sovint les iniciatives que incideixen en la difusió de coneixement estan desconnectades les unes de les altres. En general tots fem una bona feina, però es desaprofita la potencialitat del treball cooperatiu. Aquesta visió en xarxa és ja molt estesa en el món de la informació , però costa aplicar-la en el nostre camp. Si aconseguim que mica en mica que les diverses iniciatives es connectin les unes amb les altres podrem teixir un sistema on per mitjà de la capil·laritat es treballi per **evitar la fractura social entre les persones “connectades” i “desconnectades” a la societat del coneixement**

- **Què cal fer?**
 - Col·laborar amb el nostre entorn per anar teixint una xarxa de relacions que facilitin l'accés al coneixement
 - Implicar els actors del mapa educatiu sota les premisses de la cooperació i la corresponsabilitat educativa.
- **Com ho farem?**
 - En primer lloc farem una **diagnosi de la situació**, un mapa del coneixement de l'entorn territorial del CBL-PMT. Cal saber quins són els centres de producció i difusió de coneixement, quines experiències duen a terme i quines articulacions (planificades o espontànies) s'hi detecten
 - Establirem contactes i projectes de col·laboració amb les institucions amb competències educatives i formatives
 - Facilitarem les nostres instal·lacions i el nostre coneixement perquè puguin anar naixent connexions més o menys espontànies amb el coneixement com a element aglutinador.

3. **El coneixement participatiu.** Totes les universitats han vist en un moment o altre la difusió com a una necessitat de transmetre a la societat la importància de la seva activitat, i justificar-ne així no només la seva existència, sinó el seu cost. Cal superar la visió de “**participar per legitimar**” i caminar cap a un model de participació nou: “**participar per transformar**” [2]

- **Què cal fer?**

- Aplicarem models de difusió centrats en la participació activa i transformadora
- Cercarem espais on la col·laboració universitat-entorn pugui ajudar a resoldre problemes
 - **Com ho farem?**
- Unint ciència i quotidianitat. Les activitats de difusió han d'anar unides a interessos i problemàtiques que siguin presents en el nostre entorn.
 - Essent permeables a demandes de col·laboració que se'ns presentin

Finalment ens agradaria introduir un concepte que actua de manera transversal sobre els principis abans esmentats: el territori. El projecte de difusió que proposem parteix de la base de considerar el territori com l'àmbit de les relacions que estableix el nostre campus amb els agents socials del seu entorn. El repte de futur que ens marquem és el de "territorialitzar el coneixement" entenent això com impulsar projectes que tinguin com a eix comú el coneixement i el territori.

Un projecte de difusió d'estudis dins d'un projecte de difusió del coneixement

En primer lloc cal dir que un dels objectius principals de qualsevol projecte de difusió d'estudis és obtenir més i millors estudiants que s'incorporin als estudis del campus. Aquest objectiu cal expressar-lo amb molta claredat, però amb la mateixa claredat cal dir que volem que això no sigui l'element causal del projecte, sinó una conseqüència més d'aquest. En poques paraules: volem que el resultat del projecte de difusió del coneixement generi vocacions científiques entre el jovent de la comarca, i possiblement algunes d'aquestes vocacions es transformin en estudiants per les nostres escoles, perquè no.

A diferència d'altres experiències, no posem l'accent en el màrqueting acadèmic, sinó que és més un treball de fons a mig i llarg termini que situï la universitat en la quotidianitat del món educatiu, facilitant-ne l'accés i trencant les barreres socials i psicològiques que sovint fan de la universitat una fita inexplicablement inabastable per moltes persones.

La primera fase del projecte ha tingut dos objectius prioritaris: per una banda organitzar i impulsar les activitats ja existents, i per l'altra explorar i vincular-se als principals projectes que duen a terme les institucions amb responsabilitats educatives, com a primer pas per anar teixint una xarxa educativa d'entorn que ens permeti cooperar.

Organitzar i impulsar les activitats existents

- Apostar pels treballs de recerca de batxillerat, com a eina per a que l'alumnat de secundària pugui conèixer la institució universitària per dins.
- Impulsar els tallers d'experimentació, com a eina didàctica i de motivació de vocacions per la ciència i la recerca
- Preparar activitats de difusió en forma de xerrades-debats on s'emfasitzi la importància de la ciència a la nostra vida quotidiana i s'avaluï de manera crítica les seves aplicacions. Aquesta activitat és la que ens permet, en aquest moment inicial, arribar a una diversitat de públics més variada.

- Visites guiades al CBL-PMT, per veure no només les seves instal·lacions, sinó el tipus de recerca que s'hi fa. Comprendre, a partir del que es fa al CBL-PMT, el paper de la ciència i la tecnologia a la nostra societat.

Cooperació amb les institucions educatives mitjançant la corresponsabilitat

- Cooperar amb el món de la educació reglada a nivell institucional
- Cooperar amb els centres educatius de primària i secundària, i els centres de formació professional
 - Involucrar-se amb les accions formatives al llarg de la vida, lligades al desenvolupament professional i personal i l'oci
- Treballar conjuntament amb el teixit social en problemàtiques específiques, com per exemple el fracàs escolar, la “desconnexió” de diversos col·lectius respecte les noves TIC o l'exclusió social.

Què proposem?

Proposem una evolució en la filosofia de les activitats de difusió. Cal centrar l'èmfasi en generar vocacions i en socialitzar el coneixement que contenim i generem. La territorialitat ha de ser l'eix vertebrador de les actuacions, i en això els Campus com el nostre hi tenen un paper clau.

Les metodologies per fer-ho també han de canviar, mitjançant la participació, la creació d'estructures en xarxa i tenint clars conceptes bàsics com els de cooperació i els de corresponsabilitat.

Generalment les accions de difusió han estat portades per equips de PDI, amb un alt grau de compromís personal però amb una estructura poc o gens reconeguda. Aquesta característica propicia que sigui difícil una visió estratègica a mig i llarg termini. Nosaltres proposem la creació d'equips on la presència de PDI es complementi amb la presència de PAS, i que es creï una estructura sòlida i reconeguda, que sigui capaç de dur a terme projectes a mig i llarg termini.

Cal també incorporar persones procedents de l'àmbit sobre el que es vol incidir. Per exemple, no es pot entendre un equip que plantegi un projecte de difusió del coneixement entre alumnat de secundària sense que professorat i, per què no, alumnat de secundària hi siguin presents.

És en aquesta línia que estem treballant a l'actualitat, una línia que esperem que aviat deixi de ser innovadora i es converteixi en quotidiana.

[1] A. Schleicher, “Conferència: Sistemes Educatius i Autonomia Municipal”, Ciutat.edu: nous reptes, nous compromisos, 21-24, Diputació de Barcelona, (2007)

[2] O. Rebollo and J. Martí, “Participació Ciutadana: Bases, Mètodes i Tècniques (versió actualitzada)”, *Papers de Participació Ciutadana*, **19**, 15-16, Diputació de Barcelona, (2007)